

Кыргыз Билим берүү академиясына, И. Арабаев атындагы Кыргыз мамлекеттик университетине жана С.Нааматов атындагы Нарын мамлекеттик университетине караштуу Д 13.16.526 диссертациялык кеңештин эксперттик комиссиясынын 13.00 08 – кесиптик билим берүүнүн теориясы жана методикасы адистиги боюнча педагогика илимдеринин кандидаты окумуштуулук даражасын изденип алуу үчүн берилген Дуванаева Карачач Токтомаматовнанын “Жогорку окуу жайларда студенттердин өз алдынча иштерин дифференцирлеп уюштуруунун дидактикалык шарттары” деген темадагы диссертациясынын

БҮТҮМҮ

Курамында: төрайымы А.С.Раимкулова п.и.д., профессор жана комиссия мүчөлөрү – К.М.Беркимбаев п.и.д., профессор, Н.О.Мааткеримов п.и.д., доцент болгон диссертациялык кеңештин эксперттик комиссиясы изденүүчү К.Т.Дуванаева тарабынан 13.00 08 - кесиптик билим берүүнүн теориясы жана методикасы адистиги боюнча педагогика илимдеринин кандидаты окумуштуулук даражасын изденип алуу үчүн берилген “Жогорку окуу жайларда студенттердин өз алдынча иштерин дифференцирлеп уюштуруунун дидактикалык шарттары” деген темадагы диссертациясын карап чыгып, төмөндөгүдөй чечимге келди:

1. Диссертациялык кеңешке диссертацияларды коргоого кабыл алуу укугу берилген адистикке иштин дал келиши.

К.Т.Дуванаева тарабынан берилген “Жогорку окуу жайларда студенттердин өз алдынча иштерин дифференцирлеп уюштуруунун дидактикалык шарттары” деген темадагы кандидаттык диссертациясы диссертациялык кеңештин профилине туура келет.

Диссертациялык иште 13.00 08 - профессионалдык билим берүүнүн теориясы жана методикасы адистигинин паспортуна толугу менен жооп берүүчү жогорку окуу жайларында окуп жаткан студенттердин англис тили боюнча өз алдынча иштөөлөрүн дифференцирлеп уюштуруунун дидактикалык шарттары иштеп чыгуу боюнча изилдөөлөр жүргүзүлгөн.

Диссертациялык иштин максаты: педагогикалык ЖОЖдордун студенттеринин өз алдынча иштөөсүн дифференцирлеп уюштуруунун дидактикалык шарттарын аныктоо жана аны педагогикалык экспериментте текшерүү тилдик эмес ЖОЖдордун студенттери жана англис тилинин окутуучулары үчүн өз алдынча иштерди уюштуруу боюнча сунуштар иштеп чыгылган.

Изилдөөнүн милдеттери:

1. Студенттердин өз алдынча иштөөсүн уюштуруу боюнча психологиялык-педагогикалык жана илимий-методикалык адабияттарды анализдөө, системалаштыруу.

2. Англис тили боюнча студенттердин өз алдынча окуу ишмердүүлүгүн уюштуруунун дидактикалык шарттарын аныктоо.

3. Студенттердин өз алдынча иштөө ишмердүүлүгүн, алардын жекече өзгөчөлүктөрүнүн жана дифференцирленген мамиленин негизинде уюштуруу, интерактивдүү методдорун жан өз алдынча иштерди уюштуруунун каражаттарын аныктоо.

4. Студенттердин англис тилин үйрөнүү учурунда өз алдынча окуу ишмердүүлүгүн уюштуруу боюнча педагогикалык экспериментте текшерүү жана ЖОЖдордун окутуучулары үчүн методикалык сунуштарды иштеп чыгуу.

Диссертациянын изилдөөсүнүн объектиси педагогикалык адистерди даярдаган жогорку окуу жайлардын студенттерине англис тилин үйрөтүүдө алардын кесиптик ишмердүүлүгү болуп саналат.

Изилдөөнүн методдору катары өз алдынча окуу ишмердүүлүгүнүн проблемалары боюнча философиялык, социологиялык, психологиялык, педагогикалык эмгектерди анализдөө жана синтездөө, аналогия, моделдештирүү, байкоо, сурамжылоо, аңгемелешүүлөр, сурамжылоо - интервью, студенттердин жана ЖОЖдун окутуучуларынын иш-аракеттеринин жыйынтыктары жана документацияларын карап чыгуу, студенттер менен педагогикалык-эксперименттерди жүргүзүү;

констатациялоочу жана калыптандыруучу педагогикалык эксперименттин жыйынтыктарын талдоо статистикалык усулдарды колдонуу.

Бул 13.00 08 - профессионалдык билим берүүнүн теориясы жана методикасы адистиги боюнча изилдөөлөрдүн талаптарына туура келет.

2. Диссертациянын темасынын актуалдуулугу биздин өлкөнүн дүйнөлүк коомчулукка интеграциялоо саясаты, жалпы европалык билим берүү мейкиндигине кирүүбүз, эл аралык байланыштардын жана кызматташтыктардын бардык деңгээлдеги кеңейүүсү, жогорку окуу жайлардын алдына сапаттык билим берүүнү уюштуруунун белгилүү бир деңгээлине жетүү милдетин коюуда. Ал деңгээл студенттерден, ЖОЖдордун бүтүрүүчүлөрүнөн өздөрү үйрөнгөн тилде маданият аралык коммуникацияга катышууга жана англис тилинде сүйлөшүү ишмердүүлүгүнө ээ болууну өз алдынча өркүндөтүүгө жөндөмдүү болууларын талап кылат.

Мына ушундай жагдайды эске алганда, адис даярдоодо англис тилинин ролу олуттуу өстү. Бирок кесиби тилдик эмес ЖОЖдордо англис тилин үйрөнүүгө бөлүнгөн окуу убактысынын тартыштыгынан улам, билим алып жаткан студенттердин тилдик компетенциясы төмөнкү деңгээлде болууда.

Англис тилинин спецификасы, аны үйрөнүүнүн негизи өзөгү сүйлөшүү жааты экендиги менен башка тилдерден өзгөчөлөнүп тураары маалым. Орто жана жогорку окуу жайларында англис тилин окутууга бөлүнгөн убакыт, алда канчага аз. Бул карама-каршылыкты чечүүнүн бир жолу болуп, студенттерде кесиптик билим алууга болгон олуттуу мамилени өзгөртүү, ал билимди алууда өз алдынча окуу жөндөмүүлүгүн калыптандыруу эсептелет. Дүйнөлүк билим берүү мейкиндигинде алдыңкы планга чыккан “Бүт өмүр бою билим алуу” парадигмасынын таасири астында студенттердин өз алдынча билим алуусун камсыз кылуу азыркы педагогикалык процесстин эң башкы проблемалары катары каралууда.

3. Илимий жыйынтыктар.

Изилдөөдө педагогикалык илиминин өнүгүшү үчүн маанилүү төмөндөгүдөй жаңы илимий негизделген теориялык жыйынтыктар алынган.

1-жыйынтык. Студенттердин өз алдынча иштөөсүн окутуучунун жетекчилиги астында аткарылган окуу изилдөөчүлүк тапшырмаларынын типтеринин көп түрдүүлүгү белгиленип, өз алдынча иштердин окуу ишмердүүлүктүн классификациясына жараша түрдүү деңгээлдеги билимдердин, билгичтиктерди, көндүмдөрдү жана ишмердүүлүктү калыптандыруунун мотивдери берилген.(1.1-параграф)

2-жыйынтык. «Жекечелештирүү», «дифференцирлештирүү» деген терминдерге байланышкан жалпы маселелер жетишерлик каралган. Өздүк иштерди дифференцирлөөдө төмөндөгүлөр эске алынды.

1) окуу процессинде студенттин личносттук өзгөчөлүктөрү кандай эске алынды;

2) студенттердин контингенттерин эсепке алуу максатында өткөрүлгөн практикалык сабактарда топторду түзүүнүн кандай методикалык жолдору бар ;

3) өздөштүрүүнүн бир деңгээлинен экинчи деңгээлине өтүүгө мүмкүндүк берүүчү, билим берүү программасынын инсанга багытталган - технологиясынын модулу иштелип чыккан (1-глава, 1.2 – 1.3- параграфтар) .

3 - жыйынтык. Изилдөөдө ЖОЖдордо студенттердин англис тили боюнча өз алдынча иштөөлөрүн дифференцирлеп уюштуруунун дидактикалык шарттары иштелип чыккан, алар төмөнкүлөр.

Англис тилди үйрөтүүнүн адаптивдүү системасына кирген жана студенттердин өз алдынча иштөөсүн уюштуруу үчүн кызмат кылган окутууну жекечелештируу жана дифференцирлештируу каражаттары болуп тесттердин, таяныч конспектилердин, чечмелердин варианттары, тапшырмаларды даярдоо мөөнөттөрү, иштөөнүн темпин жана режимин өзгөртүү. Окуу процессин уюштурууда студенттерге жекече мамиле жасоо. Педагогикалык жогорку окуу жайларда окуган студенттердин англис тилине болгон жөндөмдүүлүктөрүн өнүктүрүүгө багытталган тапшырмалардын топтому берилген жана аны түзүүнүн критерийлери иштелип чыккан.(2 глава, 2.1 бөлүм)

4-жыйынтык. Өз алдынча иштерди уюштуруунун мотивдери аныкталган жана студенттердин ишмердүүлүгүн уюштуруунун формалары (фронталдык, өз алдынча иштер, жекече иштер, топтук формасы) талдоодон өткөрүлгөн (2 глава 2.2 бөлүк).

4. Диссертацияда чыгарылган ар бир жыйынтыктын (илимий жобонун) жана изденүүчүнүн корутундусунун негиздүүлүгү жана ишенимдүүлүгүнүн деңгээли.

1-жыйынтык. Жогорку окуу жайлардын студенттеринин англис тили боюнча өз алдынча иштерин дифференцирлеп уюштурууну психологиялык – педагогикалык жана илимий-методикалык адабияттарды терең талдоонун негизинде окуу ишмердүүлүгүнүн шарттуу деңгээлдери аныкталган. Алынган жыйынтыктарды ишенимдүү деп эсептесе болот.

2-жыйынтык. Студенттердин өз алдынча ишмердүүлүктөрүнүн мазмунун, аларды уюштуруунун түрлөрү жана классификациясы аныкталган. Алынган жыйынтыктар ишенимдүү, себеби, бул проблемага тиешелүү илимий ыкмалар терең талдоого алынып, анын жыйынтыктары чагылдырылган.

3-жыйынтык. Ишенимдүү себеби, студенттердин өз алдынча иштерин уюштуруу алардын жөндөмдүүлүктөрүн, кызыгуусун өнүктүрүүгө багытталган тапшырмалардын мазмуну жогорку окуу жайлардын стандартына негизделип алынган. Студенттердин дифференцирленген тапшырмаларды өз алдынча аткаруусунун дидактикалык шарттары аныкталып алар окуу процессине киргизилген:

4-жыйынтык. ЖОЖдордо студенттердин англис тили боюнча өз алдынча иштерин уюштуруу, англис тилин дифференцирлеп окутуунун зарылдыгы менен бекемделген жана атайын адабияттарда берилген сунуштарга изденүүчү таянган. Алынган жыйынтыктар ишенимдүү, алар педагогикалык экспериментте тастыкталган.

5. Диссертацияда чыгарылган ар бир илимий жыйынтыктын (жобонун) жана изденүүчүнүн кортундусунун жаңылыгынын деңгээли.

1 –жыйынтык. Белгилүү бөлүгү жаңы деп эсептелет, себеби жогорку окуу жайларда англис тилин окутуу процессинде дифференцирлеп окутуунун өзгөчүлүктөрү студенттеринин таанып билүү жөндөмдүүлүктөрүнүн компоненттеринин структурасы түзүлгөн.

2-жыйынтык. Жаңы , себеби студенттердин өз алдынча иштерин уюштуруунун түрлөрү, классификациясы аныкталган.

3-жыйынтык. Жаңы, себеби, биринчи жолу ЖОЖдордо англис тилин окутуу процессинде студенттердин таанып-билүү жөндөмдүүлүктөрүнүн компоненттерин диагноздоого жана өнүктүүрүгө багытталган тапшырмалардын системасы түзүлгөн, алар тиешелүү критерийлердин негизинде түзүлгөн.

4-жыйынтык. Англис тилин ЖОЖдордо дифференцирлеп окутуу процессинде студенттердин таанып-билүү жөндөмдүүлүктөрүнүн компоненттери салттуу окутууга салыштырмалуу жогорку деңгээлде калыптангандыгы автор тарабынан жүргүзүлгөн педагогикалык эксперименттин жыйынтыктары менен тастыкталган.

6. Ички биримдигин жана тиешелүү актуалдуу проблеманын теориялык жана прикладдык милдеттердин чечилишине алынган жыйынтыктардын багытын баалоо.

К.Т.Дуванаеванын “Жогорку окуу жайларда студенттердин өз алдынча иштерин дифференцирлеп уюштуруунун дидактикалык шарттары” деген темадагы диссертациясында иштеп чыгылган жыйынтыктары ЖОЖдордун студенттеринин өз алдынча иштөөсүн уюштуруу, башкарууда окутуучулардын ишмердүүлүгү окуу процессинде түрдүү стилдери (визуалдык, вербалдык, аудиалдык ж.б.) артыкчылык берген студенттердин айрымачылыктары алардын өз алдынча окуу жана окуудан тышкаркы ишмердүүлүгүнүн формалары менен байланышта берилет. Алынган

жыйынтыктар өз ара байланыштырылган, практикалык сунуштары туураланган теориялык жоболордун негизинде түзүлгөн. Диссертациялык иш аталган проблема боюнча бир ички бүтүндүккө бириктирилген, бир топ илимий жаңы жыйынтыктарды жана жоболорду камтыйт. Алар автордун педагогика илимине кошкон жеке салымын күбөлөндүрүп турат.

7. Алынган жыйынтыктардын практикалык баалуулугу.

Студенттердин өз алдынча ишмердүүлүгүн уюштуруу боюнча факультеттердин, кафедралардын методикалык секциялары, чыгармачылык топтор, окутуучулар “Өз алдынча иштөөнү уюштуруунун педагогикалык-психологиялык негиздери курсун” киргизүү сунушталган.

ЖОЖдордун студенттеринин өз алдынча ишмердүүлүккө болгон даярдыгынын деңгээлдери, көрсөткүчтөрү аныкталган.

- Англис тилинин практикалык сабактарында өз алдынча ишмердүүлүккө даярдоонунун дидактикалык шарттары аныкталган. Өз алдынча иштерди дифференцирлеп уюштуруу боюнча окутуучулар үчүн методикалык сунуштар иштелип чыккан

8. Диссертациянын негизги жоболорунун, жыйынтыктарынын жана натыйжаларынын жарыялангандыгын тастыктоо.

Диссертациянын мазмуну автордун төмөндөгү эмгектеринде чагылдырылган:

1. Дуванаева К.Т. Особенности устного контроля при коммуникативно-направленном подходе [Текст] // К.Т. Дуванаева / Вестник ОшГУ, 2005. №2. 75 -77с.
2. Дуванаева К.Т. Обучения чтению как основа перехода и другим языковая навыка. [Текст] // К.Т. Дуванаева. / Вестник ОшГУ, 2007. №2. 68-70с.
3. Дуванаева К.Т. Грамматика английского языка. /Т.М.Сыдыкова. К.Т. Дуванаева. / Ош, 2008. – 100с.
4. Дуванаева К.Т. Развитие мышления в процессе обучения. [Текст] // К.Т. Дуванаева. / Вестник ОшГУ, 2011. №1. 127 – 129 с.
5. Дуванаева К.Т. Организация самостоятельной работы как средство познавательной деятельности студ-в. [Текст] /Т.М. Сыдыкова. К.Т.Дуванаева./ Социальные и гуманитарные науки. 2011. №5-6. 161 – 164с.
6. Дуванаева К.Т. Активизация самостоятельности студентов при изучении иностранного языка. [Текст] / К.Т. Дуванаева. / Социальные и гуманитарные науки. 2011. № 5-6. 156 – 158 с.

7. Дуванаева К.Т. Тексты по английскому языку для студентов неязыковых факультетов. [Текст] / К.Т. Дуванаева. А. Турдубаева / 2012.
8. Дуванаева К.Т. Роль самостоятельной работы студентов в формировании и развитии иноязычной коммуникативной компетенции студентов. [Текст] / Т.М.Сыдыкова. К.Т.Дуванаева./ Высшая школа Казахстана. 2013. №2. 248 – 252 с.
9. Дуванаева К.Т. Чет-тилин дифференциациялап окутууда студенттердин өз алдынча иштөөсүн өнүктүрүү. [Текст] / К.Т. Дуванаева. / Эл агартуу 2013. №7-8. 23 – 26 с.
10. Дуванаева К.Т. Организация самостоятельной работы студентов на практических занятиях по иностранному языку. [Текст] / Т.М. Сыдыкова. К.Т. Дуванаева. / Вестник ОшГУ, 2013. №3. 95 – 99 с.
11. Дуванаева К.Т. Английский язык. [Текст] / К.Т. Дуванаева. Т. Турдубаева. / 2013. 210 с.
12. Дуванаева К.Т. Дифференциациялап окутуу – студенттердин таанып билүү ишмердүүлүгүнүн каражаты катары. [Текст] / К.Т. Дуванаева. / Эл агартуу 2013. № 9-10. 28 – 32 с.
13. Дуванаева К.Т. Дифференцированное обучение студентов на практических занятиях английского языка. [Текст] / Т.М.Сыдыкова.К.Т. Дуванаева. / Ош, 2014. 112 с.
14. Дуванаева К.Т. Жогорку окуу жайында чет тилдерди үйрөтүү процессинде студенттердин өз алдынча иштөөсүн уюштуруу. [Текст] // К.Т. Дуванаева. / Известия вузов Кыргызстана, 2014. № 1. 180 -183 с.
15. Дуванаева К.Т. Азыркы учурдагы билим берүү системасынын контекстинде студенттердин өз алдынча иштөөсүнүн маңызы. [Текст] / К.Т. Дуванаева. / Наука и новые технологии, 2014. № 2. 225-228 с.
16. Дуванаева К.Т. Англис тили боюнча өз алдынча ишти аткаруу процессинде студенттерди окутууда топтук маектешуунун ролу. [Текст] / Т.М.Сыдыкова К.Т.Дуванаева / Вестник ОшГУ, 2014. № 3. 177 – 182 с.
17. Дуванаева К.Т. Жогорку окуу жайларда студенттердин өз алдынча иштөөсүнүн педагогикалык шарттары. [Текст] / К.Т. Дуванаева. З. Токтосунова \ Вестник Ош ГУ, 2014. № 3.102 – 105 с.
18. Дуванаева К.Т. Студенттердин өз алдынча иштерин дифференцирлеп уюштуруунун өзгөчөлүктөрү. [Текст] / К.Т.Дуванаева / Известия вузов Кыргызстана, 2015. № 6. 74 – 76 с.
19. Дуванаева К.Т. Англис тилин үйрөнүү процессинде окуу ишмердүүлүгүнүн түрү катары өз алдынча иштөөнү дифференцирлеп уюштуруу. [Текст] / Дуванаева К.Т. / Известия вузов Кыргызстана, 2015. № 6. 183 –185 с.
20. Дуванаева К.Т. Особенности организации С.Р.С. на практических занятиях по английскому языку. [Текст] / К.Т. Дуванаева / Наука новых технологии и инновации Кыргызстана. 2015. № 6. 149 – 153 с.
21. Дуванаева К.Т. Сыдыкова Т. Сущность самостоятельной работы студентов в контексте современной системы образования. [Текст] /

К.Т.Дуванаева Т. Сыдыкова/ Актуальные проблемы гуманитарных и естественных наук. 2016. № 2 – 4. Москва. 61- 65 с.

22. Дуванаева К.Т. Организация самостоятельной работы студентов в процессе изучения иностранного языка в вузе. [Текст] / К.Т. Дуванаева / Актуальные проблемы гуманитарных и естественных наук. 2016. № 2 – 4. Москва. 57-61 с

23. Дуванаева К.Т. Студенттердин өз алдынча иштерин дифференцирлеп уюштуруунун эффективдүү жолдору [Текст] / К.Т.Дуванаева / Известия вузов Кыргызстана, 2016. № 2. 174 – 177 с.

9. Авторефераттын диссертациянын мазмунуна дал келиши.

Автореферат толугу менен диссертациянын мазмунуна, анда коюлган изилдөөнүн максаттарына жана милдеттерине дал келет. Авторефераттын окшош түзүлгөн кыргыз, орус жана англис тилдериндеги резюмеси бар.

10. Жетектөөчү мекемени, расмий оппоненттерди дайындоо жөнүндө сунуштун негиздүүлүгү.

Диссертациялык кеңештин комиссиясы кандидаттык диссертация боюнча: **Жетектөөчү мекеме** Жалал-Абад мамлекеттик университетинин педагогика кафедрасы

Биринчи расмий оппонент катары педагогикалык илимдеринин доктору, профессор Раимкулова А.С.

Экинчи расмий оппонент катары педагогика илимдеринин кандидаты Алдашева К.Б. сунушталат.

Диссертациялык кеңештин эксперттик комиссиясы сунуш кылынган документтерди карап чыгып, Кыргыз Билим берүү академиясына, И. Арабаев атындагы Кыргыз мамлекеттик университетине жана С.Нааматов атындагы Нарын мамлекеттик университетине караштуу Д 13.16.526 диссертациялык кеңешине 13.00 08 - кесиптик билим берүүнүн теориясы жана мето-дикасы адистиги боюнча педагогика илимдеринин кандидаты окумуштуулук даражасын изденип алуу үчүн берилген Дуванаева Карачач Токтомаматовнанын “Жогорку окуу жайларда студенттердин өз алдынча иштерин дифференцирлеп уюштуруунун дидактикалык шарттары” деген темадагы диссертациясын кабыл алууну сунуш кылат.

Эксперттик комиссиянын төрайымы,
педагогика илимдеринин доктору,
профессор

Раимкулова А.С.

Комиссиянын мүчөлөрү:
педагогика илимдеринин доктору,
профессор

Беркимбаев К.М.

педагогика илимдеринин доктору,
доцент

Мааткеримов Н.О.

Комиссиянын мүчөлөрүнүн колун тастыктайм:
Диссертациялык кеңештин окумуштуу катчысы,
педагогика илимдеринин кандидаты, доцент



Байсеркеев А.Э.